

Rondwandeling 4: Om de Noord van MD (19,5 Km)

De wandeling begint bij de Valbrug in Schipluiden en gaat langs de Zijde (klim even op de dijk!) tussen de Dorppolder (links) en de Klaas Engelbrechtspolder (rechts), via de Zijtwende naar de Oostbuurt. Dan langs de boezem tussen de Groeneveldse en de Woudse Polder tot aan de Zweth. Over de Zwethkade en het Meerpad naar het Woudse Bos. Over de Woudselaan via de Lookwatering naar Den Hoorn. De Tanthofkade en de Zuidkade leiden naar de Zouteveense weg. Over de Laan van Piet van der Ende langs de Vlaardingsekade terug naar de valbrug in Schipluiden.

Routebeschrijving

De routebeschrijving van de wandeling maakt gebruik van het wandelroutenetwerk Hof van Delfland. Waar de route daarvan afwijkt worden in deze routebeschrijving verdere details gegeven. Verstoringen in het netwerk? Meld ze bij www.meldpuntroutes.nl. Scan de QR-code voor een export van de route in GPX-formaat.

Als startpunt van deze routebeschrijving is hier gekozen knp 17, de Valbrug in Schipluiden.

- **Start: knp 17:** Valbrug Schipluiden. Ri knp 79. Over de Valbrug LA. Aan einde Dorpsstraat steek de Gaagweg over. RA over het Hodenpijlsepad naar knp 79. Over de brug naar knp 52. Volg het graspad langs de Zijde: knp 37.
- **Knp 37:** naar knp 15, 86. Volg de Molenlaan naar knp 16, 27, 66 naar knp 68.
- **Knp 68:** via knp 11, 65, 58 naar knp 38 in Den Hoorn.
- **Knp 38:** via knp 44, 98 via de Tanthofkade naar knp 37, 97, 57, 78 naar knp 88.
- **Knp 88:** via de Zuidkade naar knp 22, 73, 11, 47, 84. Over de Vlaardingsekade naar knp 24, 51 en knp 17. *Het eindpunt is bereikt.*

Voor de bereikbaarheid met het openbaar vervoer van het begin- en eindpunt van de wandelroute wordt verwezen naar www.9292ov.nl



Onderweg te zien

Midden-Delfland, het groene hart van de zuidwestelijke Randstad. Een kleinschalig oud cultuurlandschap met de kenmerken van het Hollandse landschap achter de duinen: laaggelegen (1 tot 3 m onder NAP) en lichtglooiend door de oude kreekruigen en de natte veengebieden daartussen. De op de kreekruigen gelegen boerderijen, de oude dorpskernen, de vele molens en gemalen, de kades en oude slotenpatronen tonen je steeds weer de eeuwenoude historie van dit gebied. Een groene oase met een rijke natuur en weidse vergezichten te midden van het grootschalige stedelijke en industriële geweld.

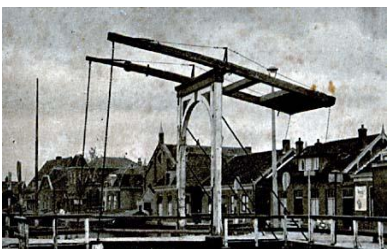
De locatie van onderstaande bezienswaardigheden is gemarkeerd op de routekaart. De rode volgletter wordt hierbij gebruikt als referentie.



Schipluiden is de eerste Cittaslow gemeente in Nederland. Lees meer op <https://www.middendelfland.net/cittaslow.htm>



Fundering zuidwestelijke torentje van Keenenburg



Valbrug Schipluiden



Dorpskerk

kloostermoppen die wellicht van de oudste kerk afkomstig zijn. Aan het baksteenformaat van

A. Schipluiden

Tot ver in de 20e eeuw bestond het dorp Schipluiden eigenlijk uit maar twee straten: de Dorpsstraat, langs het water de Gaag, en daar dwars op, over de Valbrug, de Keenenburgweg richting heerlijkheid Zouteveen. Geleidelijk heeft Schipluiden haar huidige vorm gekregen met een reeks woningbouwprojecten die met tussenpozen zijn uitgevoerd. Langs de Dorpsstraat, Vlaardingsekade en Keenenburgweg is nog een groot aantal authentieke woningen en gebouwen te bewonderen. Een aantal hiervan staat op de landelijke of gemeentelijke monumentenlijst. Schipluiden is de eerste Cittaslow gemeente in Nederland.

B. Kasteel Keenenburg

Kasteel Keenenburg was een waterburcht langs de Gaag uit de 14e/15e eeuw. In de loop der eeuwen heeft de burcht diverse vooraanstaande bewoners gekend die een rol speelden in het politieke leven van Holland waaraan nu diverse straatnamen in het dorp herinneren. In 1789 is het kasteel gesloopt. Bij opgravingen in de periode 1966-1990 zijn de contouren van het kasteel zichtbaar gemaakt in het centrum van Schipluiden en is het zuidwestelijk torentje weer opgebouwd.

C. Valbrug

Kort na de Tweede Wereldoorlog werd de houten ophaalbrug uit 1862 vervangen door de huidige metalen brug. De brug verbindt de Dorpsstraat met de Keenenburgweg en Zouteveenseweg en is daarmee een bekende sluiproute voor verkeer van Vlaardingen naar Delft (en terug).

D. Dorpskerk

De Dorpskerk staat een stukje verderop naar rechts langs de Dorpsstraat. De geschiedenis van de Dorpskerk (Hervormde kerk) gaat terug tot de Middeleeuwen. De parochie Schipluiden wordt voor het eerst genoemd op 12 mei 1294. Hieronder vielen ook de ambachten Dorp, Hodenpijl en St. Maartensregt. De kerk is een voorbeeld van de zgn. "boerengotiek". De afwisseling in kleur, vorm en materiaal en de gotische ramen zorgen voor een bescheiden en sfeervol aanzicht. De onderbouw van het koor bestaat uit

het schip en de bovenbouw is duidelijk te zien dat omstreeks 1500 de kerk is vergroot. Het restant van de oude en veel hogere toren is nu ingesloten door de huidige toren.

Op 28 augustus 1616 werden de kerk, pastorie en schoolhuis grotendeels door brand verwoest. De herbouw / restauratie was vóór 1622 klaar. In de periode 1956-1958 vond een grote restauratie plaats. De grafkelder van het Huis Keenenburg bevindt zich in de kerk. Zichtbaar is onder andere de grafsteen van Otto van Egmond (heer van Keenenburg) en zijn vrouw Agnes Croesing.

Groeneveldse molen aan de Monsterwatering



Kassen bij nacht

uit nog niet ontgonnen gebied te weren. Ook aan de zijken van ontginningen werden soms kaden aangelegd. Die werden 'zijwinde' genoemd.



Situering Galghoek - Kruisius 1712



de 12e eeuw.

E. Kassengebied Zijtwende

Langs de Zijtwende en de Oostveenseweg ligt een grootschalig kassengebied. Diverse tuinbouwgewassen worden hier geteeld, zoals komkommers, tomaten maar ook bloemen. Waar komt de naam Zijtwende vandaan? Aan het eind van een ontginningsblok werd een lage dijk aangelegd om het water uit nog niet ontgonnen gebied te weren. Ook aan de zijken van ontginningen werden soms kaden aangelegd. Die werden 'zijwinde' genoemd.

F. Galghoek

De naam 't Galge Hoekje verwijst naar de galg die op de Oostbuurtseweg heeft gestaan, nabij het oorspronkelijke rechthuis van De Lier. Het aangeduide land 'Galghoek Tient' ligt tegenover deze oude rechtplaats.

G. Klaas Engelbrechtspolder

Rechts ligt de Klaas Engelbrechtspolder. Vermoedelijk de naam van een schout van het ambacht Maasland, waaronder Schipluiden tot 1570 viel. Het meest kenmerkende van de polder is de openheid naar alle zijden. De oudste sloten in deze polder dateren uit



H. Groeneveldse molen

De Groeneveldse molen is de enige nog bestaande windwatermolen in Schipluiden. Kort na 1445 moet er al een molen hebben gestaan. Deze werd, na een blikseminslag, in 1719 vervangen voor een stenen watermolen. Een ronde, stenen "grond-zeiler" met een rieten kap en een Oud-Hollandse wiekvorm met een vlucht van 25 meter. Tot 1960 werd er alleen op de wind bemalen. Sindsdien is er naast de molen een elektrisch vijzelgemaal in gebruik. Ook kan het schep-

rad van de molen nu elektrisch worden aangedreven. De molen maalt nog vaak mee met het elektrische gemaal. Sinds 1977 is het Hoogheemraadschap van Delfland eigenaar.



druivenmuur 't Woudt

I. 't Woudt

't Woudt is de kleinste woonkern van de gemeente Schipluiden. Dit kerkdorpje is een kleine, hoofdzakelijk agrarische gemeenschap. De kerktoeren van 't Woudt is het oudst bewaarde bouwwerk van de gemeente Schipluiden. Het onderste deel van de toren bestaat uit zware kloostermoppen en komt wellicht nog uit de tijd van de stichting, ca. 1277.

Bij de Hofwoning staat nog een oude druivenmuur uit de 19e eeuw. Van deze muren stonden er vroeger, toen de glastuinbouw nog in de kinderschoenen stond, veel in het Westland. Beschut tegen de westenwind werd hier met succes de druiventeelt beoefend. 't Woudt en omgeving staat sinds 1970 als beschermd dorpsgezicht op de Rijksmonumentenlijst.



J. (Kromme) Zweth

De Zweth, deels een natuurlijk riviertje en deels gegraven, is onderdeel van de boezem van Delfland die dient om overtollig water af te voeren. De Kromme Zweth nabij de Wollebrand en de Zeven Gaten bewijst dat het hier om een stukje natuurlijk water

gaat. Het water was ook de harde grens tussen een aantal ambachten, oude bestuurlijke eenheden. De aanduiding 'Zweth' (grens) duidt hierop.



Calamiteitenberging in bedrijf

K. Calamiteitenberging Woudse Polder

Een zgn. 'droge berging', wat inhoudt dat alleen bij overtollig water in de boezem van Delfland water in de berging zal worden ingelaten. Dat betekent dat de weilanden buiten deze periodes gewoon als landbouwgrond kunnen worden gebruikt. Het slotenpatroon is grotendeels gehandhaafd. De loop van de hoge dijk dwars door de polder is aangepast om de

belangrijke archeologische vindplaatsen buiten de berging te houden. De hoogte van de dijk is lager gehouden dan eerst de bedoeling was. Daardoor blijven de fraaie zichtlijnen vanaf 't Woudt en vanaf het water de Zweth gehandhaafd.



L. Woudse Bos

De Reconstructiewet Midden-Delfland garandeerde tientallen jaren dat het Midden-Delfland gebied voor een groot deel authentiek en open bleef. Het zorgde bij de uitvoering voor de aanleg van een aantal recreatiegebieden. Eén ervan is het Woudse Bos aan de oostkant van de Woudse Polder, grenzend aan de Lotsweg en snelweg A4. Het eeuwenoude veenriviertje de Meer slingert langs het fietspad en wordt gebruikt om overtollig water naar het gemaal van de Woudse Polder te brengen.



hoe, in groepsverband, de woonomgeving zodanig kan worden ingericht, dat de totale ecologische voetafdruk minimaal is.

M. Kluit

Kluit is de naam van het 'tiny-house' pilotproject aan de Woudselaan. In mei 2018 is samen met de gemeente Midden-Delfland deze pilot gestart. Kluit wil bijdragen aan de ontwikkeling van Tiny Living en duurzaam wonen. De doelstelling is te onderzoeken



N. Den Hoorn

Den Hoorn is van oudsher een agrarisch dorp met veelal familiebedrijven met een bescheiden kascomplex. Diverse ontwikkelingen, onder andere schaalvergroting in de bedrijfstak en verslechterende marktomstandigheden, zorgden er medio 2002 voor dat circa 75% van de tuinbouwondernemers hun bedrijf gezamenlijk ter verkoop aanboden ter ontwikke-

ling van woningbouw en industrie. De aanleiding voor deze clustering was de bouw van de regionale rioolzuiveringsinstallatie Delfluent in dit gebied. Sindsdien zijn hier, langs de A4, een aantal grote logistieke centra verzezen.



Gemaal Kerkpolder

O. Kerkpolder

De ontginning van het gebied dat nu bekend staat als Kerkpolder is begonnen in de tweede helft van de twaalfde eeuw. Middels een gegraven stelsel van greppels en slootjes stroomde het overtollige regenwater weg. De wildernis werd in cultuur gebracht. In het stroomgebied van de Gantel werd in het begin van de dertiende eeuw het afvoerkanaal de Gaag ge-

graven. Het overtollige regenwater stroomde nu via dit kanaal naar de Vlaardingervaart en de Maas. De Gaag doorsnijdt twee polders: de Kerkpolder en de Hodenpijpolder, tegenwoordig

genaamd Klaas Engelbrechtspolder. Door inklinking van het aanwezige veenpakket moesten kades worden opgehoogd en sloten en kanalen worden verdiept. Hulpmiddelen als molens, gemalen en sluizen werden ingezet om het water af te voeren. De Zuidkade werd opgeworpen om de toestroom van water uit het hoger gelegen Zouteveen te voorkomen.



water vanuit het westen.

P. Tanthofkade

De route volgt hier een oude dijk, de Tanthofkade. Deze loopt vanaf Den Hoorn langs de Delftse nieuwbouwwijken Buitenhof en Tanthof West naar de Abtswoudseweg. In vroeger tijd moest de dijk de stad Delft beschermen tegen af en toe oprukkend



Q. Zuidkade

De Zuidkade verbindt de Tanthofkade met de Zouteveenseweg en is aangelegd om de Kerkpolder te beschermen tegen het water uit de latere Zouteveensepolder. Het gebied van Zouteveen is pas in de 13e eeuw definitief ontgonnen. Tegenwoordig ligt er op de Zuidkade een verhard fietspad, maar eeuwenlang was het een grasdijk die de boeren en kinderen uit Abtswoude gebruikten om te voet naar de kerk of de school in Schipluiden te gaan. Terwijl de polders vaak

's winters gedeeltelijk onder water stonden, waren de Tanthofkade en de Zuidkade in alle seizoenen goed als voetpad te gebruiken.



Eendenkooi vanaf de Zouteveensen

van dit unieke stukje natuurgebied, is het voortbestaan van de kooi verzekerd. Er is een grote verscheidenheid aan planten, de bosjes bieden beschutting aan talloze vogels, zoals steenuil, ransuil, torenvalk en boomvalk.

R. Eendenkooi Schipluiden

Links van de weg, aan een lange laan ligt de Eendenkooi Schipluiden. In 1659 wordt deze eendenkooi genoemd in een goederenlijst van Otto Frederick van Zevender, heer van Keenenburg (kasteel in Schipluiden). Tot ca. 1975 werden er nog jaarlijks enige duizenden eenden gevangen.

Sinds de Vereniging Natuurmonumenten in het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw eigenaar werd



winter 2011 / 2012

ven, de Boonervliet, die het water nu afvoert naar het boezemgemaal Mr. Dr. C.P. De Zaayer (en werd de Zuidvliet buiten Maassluis omgedoopt tot Middenvliet). De Vlaardingervaart was ook een belangrijke vaarverbinding tussen Delft en de zee. Tegenwoordig wordt de vaart met name gebruikt door recreanten, zoals de pleziervaart en sportvissers (en als het meezit in het winterseizoen door schaatsers!).



WSM-tram passeert trambrug

hangers (de verticale balken). De voetpunten van de boog zijn door trekbanden verbonden, waarmee de zijdruk wordt opgevangen. De portalen vormen de verbinding van alle horizontale delen van deze 60 meter lange brug. Aan de kant van de Vlaardingsekade rust deze op een paar grote rollen van gesmeed gietstaal. Ze maken het mogelijk dat de brug 'werkt'. Onder de brug loopt een smal paadje van Waalklinkers. Ze dateren uit de periode dat hier nog trekpaarden passeerden. De brug heeft tot 1 januari 1968 dienst gedaan als trambrug. Sinds 1974 is hij als fietsbrug in gebruik.



S. Vlaardingervaart

De Vlaardingervaart heeft eeuwenlang als belangrijkste taak gehad het overtollig water uit het gebied van Delfland weg te voeren naar de sluizen in Vlaardingen. In de 13e eeuw bleek de capaciteit van die sluizen niet voldoende; de Noord- en (de toenmalige) Zuidvliet werden gegraven voor de afvoer naar de haven van Maassluis. Toen dat enige jaren later nog niet voldoende bleek werd de derde vliet gegraven,

T. Trambrug

De ijzeren trambrug over de Vlaardingervaart is in 1911-1912 door Werkspoor Amsterdam gebouwd ten behoeve van de Westlandsche Stoomtramweg Maatschappij. De tuinbouw in het Westland ging voor de afvoer van de producten gebruik maken van het railvervoer. Het lijkt of er twee bruggen in elkaar zijn geschoven, maar het is een typisch voorbeeld van een 'booglijger'. De belasting van de rijvloer van de brug wordt op de boog overgebracht door de

U. Molen Korpershoek

Even buiten het dorp staat molen Korpershoek. Al vóór 1541 heeft op deze plaats een molen gestaan. Omstreeks 1625 werd deze vervangen. Helaas brandde deze tot de grond toe af in 1945. De huidige molen is voor een deel afkomstig uit Leimuiden en is in 1951 in dienst genomen. De molen is nog regelmatig in gebruik.

Bronvermelding

Deze wandelroute maakt deel uit van een serie van 15 lange afstandsroutes, voor het eerst gepubliceerd in de periode 2015-2020. De serie is gemaakt door Jos van der Heide van de werkgroep Paden van de Midden Delfland Vereniging, in samenwerking met de vereniging Te Voet. Bij deze bewerking is tevens dankbaar gebruik gemaakt van:

- artikelen uit de Jaarboeken van de Historische Vereniging Oud-Schipluiden en informatie op de website www.middendelfland.net.
- publicaties van Midden-Delfland is Mensenwerk: <https://www.mdmw.nl/>